

مجمع هندی حفظ اسناد تاریخی

خوانندگان گرامی لابد مسبق خواهند بود که در هفته اخیر دسامبر ۱۹۴۸ (از ۲۳ تا ۲۵ دسامبر) «مجمع هندی اسناد تاریخی» سیمین سال تاسیس خویش را به عنوان (جلسه نقره) در دهلی جدید گرفته و متعاقب آن «کانگرس تاریخی هند» با پروگرام مخصوص خود از ۲۵ تا ۲۸ ماه مذکور یازدهمین جلسه خویش را در دانشگاه دهلی دایر کرد و به این ترتیب تمام هفته اخیر سال ۱۹۴۸ مسیخی (هفته اول جدی سال جاری) وقف مسایل تاریخی هند، حفظ اسناد، معاینه نمایشگاه های آثار تاریخی و کتب و اسناد و دیگر مطالب مربوطه گردید. درین جلسه ها و مظاهرات مؤرخین نقاط مختلف هند، اسنادان تاریخ دانشگاه ها، محافظین آرشیوها (مرقع) نمایندگان مؤسسات تاریخی، کتابخانه، مؤسسات محلی حفظ اسناد و غیره در دهلی جدید جمع شده بودند و نظر به دعوت وزارت معارف هندوستان عمده بی معدودی از مؤسسات معارفی خارجی و ضمناً مایندة افغانستان (ع. ج. بنام علی نجیب الله خان که در آنوقت هنوز سمت کیفالت وزارت معارف را داشتند) در مراسم و جلسات مذکور شامل شدند. پروگرام علوم انسانی و مطالعات شرقی

انجمن تاریخ نظر به ارتباط مسیخی با این گونه مسایل و نظر به موجودیت آناری مربوط به تاریخ کشور خود در محفوظات هندی چه در مؤسسه مرکزی دهلی و چه در شعبات آن و بالاخره نظر به دخالت های متقابل که میان کتین افغانستان و هند در مسیر تاریخی بسکدیگر دارند به فعالیت های هفته اخیر ماه دسمبر دهلی بطور عموم دلچسپی گرفته و وظیفه خود میدانند که در اطراف مسایل مربوطه مختصر معلوماتی در مجله آریانا انتشار دهد.

قسمت اول مجمع هندی اسناد تاریخی که اسم اصلی آن (کمیسون هندی اسناد تاریخی)

است در اثر تصمیم دولت هند در ماه مارچ ۱۹۱۹ بیان آمد. اگرچه ظهور این کمیسیون با مفکوره مراقبت و جمع آوری اسناد ارتباط تام دارد معذالك تمرکز اسناد تاریخی ۳۰ سال حتی ۵۰ سال یا بیشتر از تاریخ مذکور در هند سابقه دارد که در قسمت دوم این مقاله در آن باره شرحی می نویسیم.

درین وقت اعضای اصلی و دائمی مجمع هشت نفر و اعضای غیر رسمی آن برای مدت ۳ تا ۵ سال انتخاب میشد و اساساً باید سال دو مرتبه در دهلی جدید تشکیل جلسه میداد ولی عملاً این جلسات پیش از سال یکمرتبه آنها در نقاط مختلف صورت نیکرفت چنانچه جلسه اول

در ۱۹ و ۲۰ جون در سلسله و جلسه دوم در جنوری ۱۹۲۰ در (اندور) صورت گرفت که در آنها فقط اعضای اصلی کمیسیون شامل بودند و اولین جلسه عام آن در دسامبر ۱۹۲۷ در (نگیور) Nagpur تشکیل گردید . در ۱۹۴۲ حکومت هند ۵ نفر متخصصین شعب مختلف تاریخی به کمیسیون مذکور ملحق ساخت و در جلسات آینده تشکیل نمایشانی هم ضمیمه گردید .

علت اساسی تشکیل مجمع هندی اسناد تاریخی همین خود (اسناد تاریخی) بود تا در جمع آوری ، صورت حفاظت ، گذاشتن آن در دسترس عموم خصوص طلاب و متتبعین صرف مساعی شود و در نشر رسایل و کتب تاریخی و تشویق طلاب دارالعلوم ها رهنمائی های مفید بعمل آید .

کمیسیون هندی اسناد تاریخی از همان روز های اول تشکیل خود به فقره اول که عبارت از جمع آوری اسناد محلی و تمرکز آن باشد توجه حکومت های محلی مندرجا جلب کرد . و مخصوصاً به حکومت های محلی بنسکال ، بیهار ، اوریسا دستور صادر نمود تا در حفظ اسناد تاریخی از بلائی موربانه و دیگر خطرات محتمل اوقوع حتی المقدور جلوگیری کنند . موضوع تمرکز اسناد محلی در یک جا با ظاهر ساده نمی که دارد خالی از مشکلات متعدد نبود و به آسانی در همه ایالات هندی رنگ عمل هم نمود تا گرفت چنانچه بعد از سالها فقط در ۱۹۴۲ بار اول حکومت شمال غرب هند دفتر مرکزی ضبط اسناد تاریخی خود را تشکیل نمود و یک نفر از متخصصین ضبط اسناد را در رأس اداره آن برقرار کرد . در پنجاب هم اسناد لازمه را در یکی از مقابر عصر مغلی جمع کردند و بعضی ایالات مثل ، ایالات متحده ، ایالات مرکزی ، آسام ، بیهار ، اوریسا هنوز دارای دفتر مرکزی حفظ اسناد نشده اند .

موضوع دیگری که کمیسیون هندی اسناد تاریخی بدان متوجه شد اتخاذ ترتیبی بود تا اسناد در دسترس عموم قرار گیرد و متتبعین و طلاب برای تحقیقات خویش از مطالب بسکری با به اصطلاح (از مواد خام تاریخی) برای نگارش آثار خود استفاده بتوانند . اگرچه از ۱۹۳۷ به بعد در این راه هم قدمهای برداشته شد و برای خواندن کتب به میزان مختلف پرداخت پول معین گردید از هم تشخیص اشخاص ، مرافبت کتب و اسناد ، و اینکه اسناد مربوطه تا کدام سنه و تاریخ در دسترس ارباب رجوع گذاشت شود مسائلی بود دفت طلب تا اینکه در ۱۹۴۰ تصمیم گرفته شد که اعضای کمیسیون ، استادان دارالعلوم ها و تمام خوانندگان که از طرف رئیس دارالعلوم (پوهنتون) معرفی شود به همه اسناد رسمی و غیر رسمی دست یافته بتوانند ولی این امر نازم تا وقتی اسکان عمای شدن را نداشت که فهرست و کتلاک های اسناد تهیه شود ، و بین ۱۹۳۰ و ۱۹۳۲ برای برخی مجموعه های اسناد کتب فهرست ساخته شد . نشر اسناد بصورت رسایل و کتب هم مورد توجه کمیسیون قرار گرفته و اخیراً پلان ۵ ساله ترتیب داده اند که در طی آن یکمده از کتب لازمه به تدریج طبع شود .

یکی از مسایل مهمی که مجمع هندی اسناد تاریخی به آن مواجه شده است صیانت اسنادی است که در دست اشخاص است و ضایع آن بهر رنگی از رنگ ها که باشد ضایع

ملی است. کمیسیون مرکزی در نظر گرفته است که این قبیل اسناد باید به کمک کمیسیون‌های تحقیقاتی محلی همه جا سراغ وافسلاً وجود آن به هر جا و به هر دستی که هست آشکارا شود و درین راه از اشخاص و طبقات عامه کمک خواسته است تا در حفظ سرمایه معنوی ملی روح مساعدت نشان دهند. البته آثار و اسناد در دست خود اشخاص خواهد بود ولی بنام منافع ملی در معرفی آن باید خود داری نشود.



قسمت دوم : در آغاز این مقاله نوشتیم که موضوع حفظ اسناد تاریخی در هند تقریباً نیم قرن یا بیشتر بر مسئله تشکیل انجمن حفظ اسناد سابقه دارد و شرح آن چنین است که حکومت هند (یعنی حکومت انگلیسی هند) برای ضبط اسناد رسمی و اداری خود در هند مؤسسه را در ۱۸۹۱ بمیان آورد که بنام (مؤسسه اسناد امپراتوری) Imperial Record Department تا آغاز استقلال هند شهرت داشت و حالا به اسم (آرشیو ملی هند) مسمی شده است البته توجه به حفاظت بعضی اسناد سابقه قدیم نری هم دارد و اولین نظری که در سال های ۱۸۶۰ و ۱۸۶۱ درین موضوع معطوف شده بود اساسش در دادن و بنا بود کردن کاغذهای رسمی بود که اول شخصی بنام سندمن Sandeman و بعد کمیسیونی برای تفکیک چیزهای قابل حفظ و اسناد در دادنی تعین شد و بالاخره مستر فورست Mr. Forrest مؤسسه (اسناد امپراتوری) را در دارالانشای امپراتوری در مقابل عمارت مقر حکومتی (گورنمنت هوس) در کلکتکه تشکیل نمود .

این مؤسسه از روز تاسیس خود تا ۱۹۱۱ که تاریخ انتقال پایتخت از دهلی به کلکتکه میباشد مدت ۲۰ سال تحت سرپرستی عده نئی از پروفیسران و دانشمندان انگلیسی فرار گرفت از قبیل : پروفیسر فورست ، پروفیسر « سول چارل هل » ، « رابرت ولسن » ، « نارمن هالواد » ، « دینسن راس » ، « سکول فیلد » ، « لارنر » ، « موهان مینرا » (مبین حکومت هند در شعبه معارف اولین هندی است که در مؤسسه اسناد امپراتوری مقرر شده است) ابوالفضل محمد عبدالعلی .

موضوع انتقال اسناد از کلکتکه به دهلی کار آسانی نبود و علاوه بر اقدامات و نازکی پارچه های کاغذ ، اختلاف درجه حرارت و بخصوص اختلاف رطوبت میان این دو شهر عایقی پیش کرده بود . حکومت در ۱۹۱۳ به فکر انتقال اسناد افتاد و عمارت موجوده در ۱۹۲۶ در دهلی تکمیل شد و یک شعبه ضبط اسناد در آنجا افتتاح گردید و از ۱۹۳۷ به بعد با وجودیکه اسناد قدیمی تر به دهلی جدید انتقال نیافته بود مؤسسه در محل جدید خود شروع به کار کرد و موضوع صحافی و جلدسازی ، شرشکاری اوراق ، تربیه محافظین اسناد و غیره به ترتیب انجام یافت . در ۱۸۹۱ هنگامیکه پروفیسر « فورست » شروع به کار کرد فقط ۹ نفر درین مؤسسه با او همکاری داشت امروز در مؤسسه حفظ اسناد ملی هند ۱۸۲ نفر مشغول کار اند و باز هم به تمام امور مربوطه رسیدگی نمیتوانند . زحماتی که از روز تاسیس تا حال در مؤسسه (اسناد امپراتوری) حال (مؤسسه آرشیو ملی) هند کشیده شده با نچولانی که دانشمندان منذر کرده هر کدام در آن چه در کلکتکه و چه در دهلی بعمل آورده اند موضوعی است طولانی ولی مهم که اینجا متأسفانه به علت تنگی فرصت و ضیق صفحات مجله از شرح مطالب

فهرأ صرف نظر شد . شاید کدام وقت مساعد شرح تر درین باره مقاله نشر کنیم حالا برای اینکه پیش خوانندگان نظریه می راجع به محتویات موسسه افلا از نقطه نظر کمیت قایم شود چند سطر دران باره می نویسیم :

شاید این نظر مبالغه آمیز نباشد که هندی‌ها مجموعه اناد ملی خویش را بهترین مدارک تاریخی دنیا و یک حصه مهم ارث تهنیدی ملی می‌شمارند . مرفع های فولادی این موسسه دارای ۶۱ هزار جلد بسته و ۲۹ هزار جلدی است که اوراق آن بسته نشده وسطی معادل ۱۴ میل را می‌پوشاند و براین تعداد افزوده شده میرود .

سلسله‌های منظم اسناد از نظر تاریخ از حوالی ۱۷۴۸ شروع شده ولی موسسه دارای کولکسیون های دلچسپ قدیم تری هم است . اصولاً باید تمام اسناد حکومتی هند که سال از آن بگذرد و از جریان مراجعات عادی بیرون گردد به موسسه تحویل داده شود ولی عملاً قسمتی به خانه اصلی خود وارد شده و میشود و حتی بعضی شعبات اسناد خود را بالکل با حصه می‌را تحویل نداده اند چنانچه اسناد سیاسی بعد از ۱۸۸۰ و اسناد عسکری بعد از ۱۸۹۳ هنوز در خود شعبات مربوطه آنست .

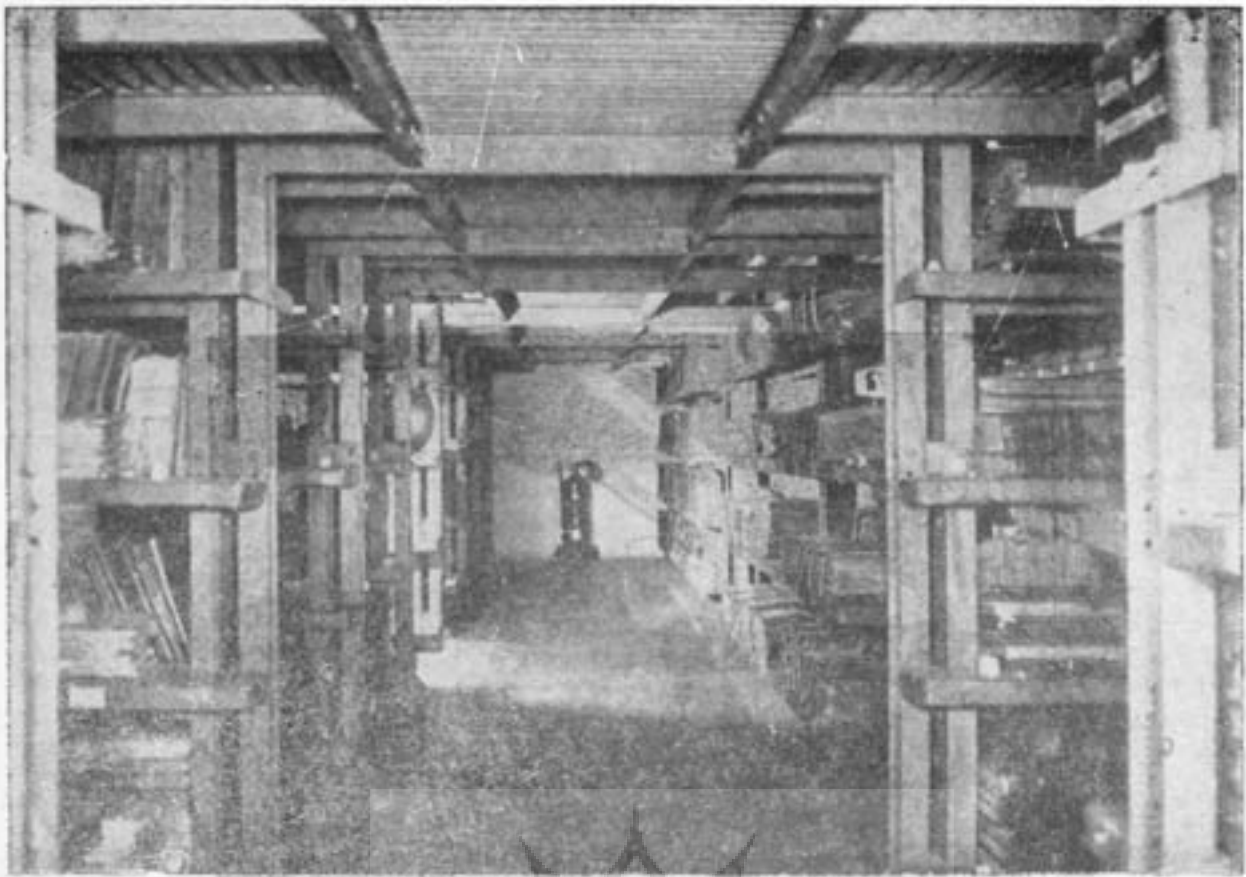
شرح محتویات اسناد مؤسسه (آرشبو ملی هند) چیزی نیست که در طی چند صفحه محدود ولو بصورت مختصر انجام شود . قسمت عمده این اسناد بزبان انگلیسی است ولی در میان اسناد رسمی کمیتی هند شرقی همه زبان های مشرقی دیده میشود و ازین رومحصلین فیلاووزی و زبان شناسی هم از اسناد تاریخی استفاده میتوانند . اسناد این موسسه تنها جنبه سیاسی یا تجارنی ندارند بلکه بعضی به شعبه نباتات ، جغرافیا و غیره هم تعلق میگیرد و در عالم جغرافیا تحقیقاتی که از نظر (سروی) در هند شده کمال مطلوب شاگردان و محققین است .

در میان اسناد قسمتی به مسایل خارجی غیر از هند هم تعلق میگیرد از قبیل تاریخ مهاجرت مزدور کاران هند به خارج و مسایل برده فروشی در او قباانوس هند که جزئیات آنرا در سلسله اسناد داخلی و خارجی موسسه میتوان یافت و باید بدان میشود که از شبه جزیره هند گسکر ، بطرف غرب تا (ماکائو Macao) بطرف شرق غلامان هندی برده میشد .

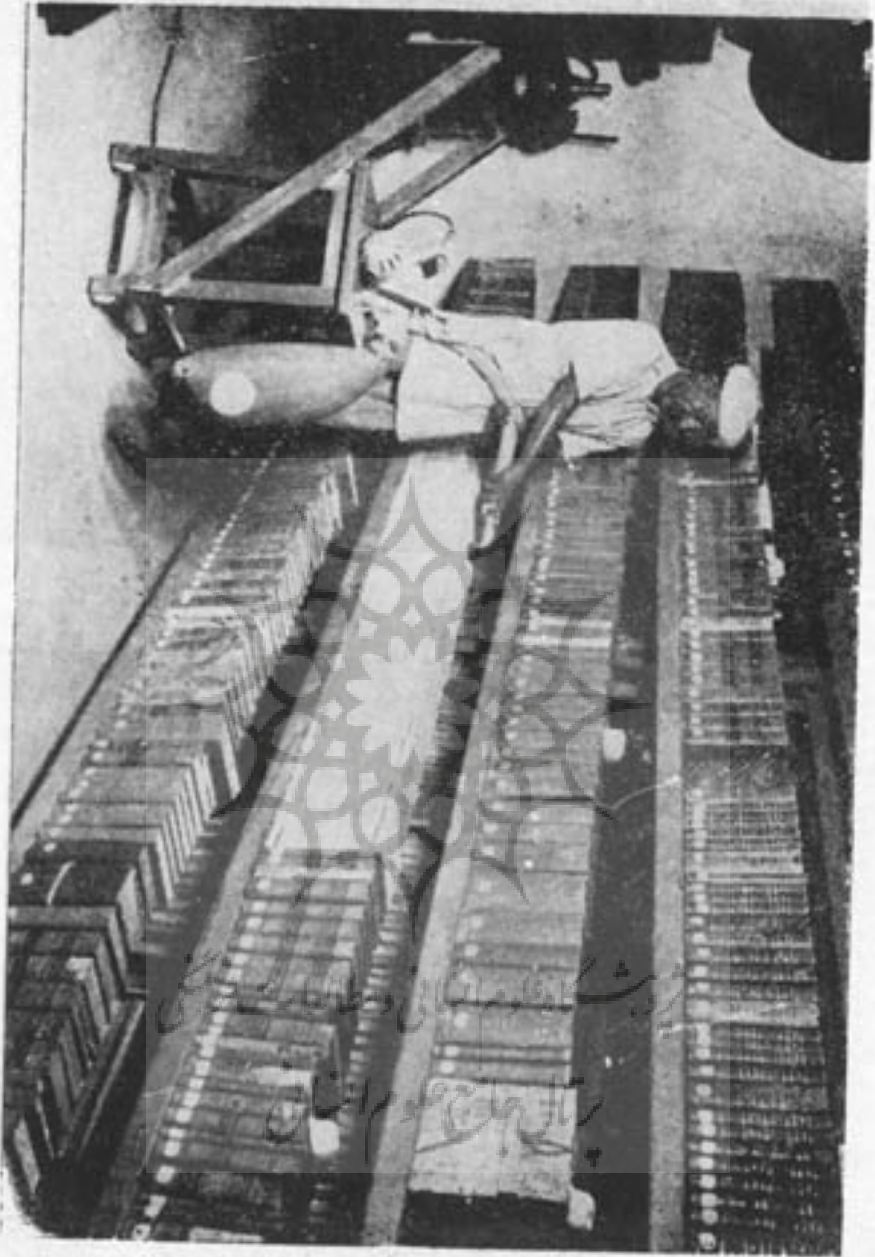
در سلسله اسناد حاصلات ارضی که فهرستی برای آن در دو جلد ساخته شده معلومات زیادی در باب استخدام پنبه کاران امریکائی ، زار عین چینی و ایطالی در یک قرن گذشته در هند بدست می‌آید . البته حاجت به تذکر ندارد که نسبت به معالک همسایه و مجاور هند ، نسبت به مسایل متعدد سیاسی ، تجارنی ، جغرافیائی اکثر حصص آسیا مخصوصاً آسیای مرکزی ، نسبت به جنگ های سیلان ، جاوا ، مصر و کریمیا اسناد زیاد موجود است .

قسمت سوم ، حصه دلچسپ تر برای خوانندگان آریانا شرح اسنادی است که بتاریخ و جغرافیا و اجتماعات و مسایل سیاسی و اداری و سوق الجیشی کشور ما افغانستان تعلق میگیرد و بدون مبالغه ادعا میتوانم که یک قسمت بزرگ و معتننا به اسناد به رنگی از رنگ ها به افغانستان ارتباط دارد . علت این امر در نظر همه مبرهن است . افغانستان علاوه بر همجواری هند سر راه آسیای مرکزی واقع شده و علاوه بر همه این چیزها بعد از اینکه کمیتی هند شرقی در هند استقرار حاصل کرد و حکومت انگلیسی روی کار شد ، گذشته از سه جنگ افغان

کابل
مطبعه عمومی
شماره ۲۷۱۲۳۳
تاریخ انتشار
مهاجر اقباله تاریخ
عبدالله رحمان
راحمده
ب (۲۵۰ جلد)
آریانا



قسمت های مختلف بنیاد حفظ اسناد ملی هند



کوتۀ دیگر از موسسۀ حفظ اسناد ملی هند

وانگلیس بکعده از جهان گردان فرنگی و علماء و نمایندگان سیاسی و تجارتمی آنها بیشتر به لاس سیاحت و مسافرت طور شناسا و ناشناس به مملکت ما وارد شدند . البته هدف همه اینها تنها افغانستان نبود بلکه از افغانستان به ماورای شمالی آمو دریا در ماوراءالنهر به مرو و خیوه و ختن و بخارا مسافرتها میکردند و هنگام رفت و آمد از افغانستان حرفها میزدند چنانچه قسمت زیاد این سفر نامه ها طبع شده و از اهمیت معلومات آن همه اطلاع دارند ولی در سلسله اطلاعات خارجی اسناد موسسه صورت خطی اکثر آنها موجود است و موجود است اسناد خطی زیادی که هنوز طبع و نشر نشده و منتهای ارزش تاریخی دارد . از قبیل راپورت مورگرافت (۱) راجع به تجارت روسی و سرحدات شمال غربی هند (۱۸۱۲) اطلاعات راجع به دولت ایران بقلم هانری ویلاک (۲) که بصورت مکاتبه بنام وزیر خارجه انگلیس نوشته . چیز مهمتر که قابل دقت است یادداشت های خطی «السکسندر برنس» است که آنرا هم بنام راپورت یاد میکنند و به سال ۱۸۳۳ نوشته شده و بیش از هزار صفحه را دربر میگیرد . «برنس» همان نماینده سیاسی معروفی است که به لباس تجارت (ظاهر و باطن خود را به لباس تجارتی تغیر شکل داده بود) مطالعه ای از نقطه نظر سیاسی و تجارتی و عسکری در باب افغانستان و ماوراءالنهر بعمل آورده و در جنگ های اول افغان و انگلیس در زمان سلطنت شاه شجاع در کابل منزل داشت و بتاریخ ۳ نوامبر ۱۸۴۱ مطابق ۱۷ رمضان ۱۲۰۷ از طرف ملیون بقتل رسید . شرح مسافرت «آرتور کانولی» (۳) بین کابل و مرو و راپورت جزا بوث (۴) راجع به خیوه قابل دقت است کانولی یکی از صاحب منصبان کمیته هند شرقی بود و از نقطه نظر مسافرت هایش در آسیای مرکزی شهرت زیاد دارد . مشارالیه در جنگ های اول ما با انگلیس ها در (۱۸۴۰) سهم داشت و بجهت نمایندگی برطانیه بطرف خیوه هم اعزام شده بود . یادداشت های او راجع به خیوه و بخارا خطی و چاپی است و آخرین شرحی است که از طرف انگلیس ها درین موضوع نوشته شده است . «بوت» هم راجع به خیوه شرح مسافرتی دارد ولی اسناد او راجع به نتایج و علل جنگ اول افغان با انگلیس خیلی مهم است و منبع اکثر کتبی است که بعد ها از طرف مؤلفین انگلیس راجع به جنگ مذکور نوشته شده است چیز دیگری که در تاریخ معاصر افغانستان (تاریخ قرن ۱۹) کمال اهمیت دارد یادداشت های «موهن لال» پندت کشمیری است که در مدرسه انگلیسی دهلی تحصیل کرده و بجهت نمایندگی یا (اتاشه) در زمان جنگ اول افغان و انگلیس در نمایندگی اطلاعات برطانیه در کابل مأموریت داشت و یادداشت ها و کتب او از حیث اهمیت در قطار آثار (برنس) و (کانولی) قرار میگیرد . موهن لال حتی در زمانی که عساکر انگلیسی موسوم به دسته الفنتین از کابل خارج هم شدند در کابل بود و به جنرال های انگلیسی در خارج و داخل افغانستان اطلاعات میفرستاد . یادداشت های او راجع به خریداری های عساکر انگلیس در کابل خیلی مهم است قراریکه نامبرده در اثر دیگرش حیات امیر دوست محمد خان (در دو جلد طبع شده) مبنکار در کابل متن این اثر را به فارسی و انگلیسی نوشته بود که در شورش ۱۸۴۲ کابل همه را از او گرفته و پیش سردار محمد اکیرخان غازی بردند و بقرار گفتار خودش یادداشت های خود را

پس گرفته نتوانست . به حال حیات امیر دوست محمد خان که در چند سال بعد در لندن نوشت یکی از مفیدترین آثاری است که در تاریخ افغانستان قرن ۱۹ روشنی می اندازد و یاد داشت های او که در موسسه ارشیو ملی هنداست برای مورخین و منتبعین افغانی قابل دقت و توجه است .



قسمت چهارم ، چیز دیگری که از نقطه نظر عمومیات و یاره جنبه های خصوصی شرح آن برای خوانندگان مجله آریانا قابل توجه است نمایشی است که در هفته اخیر دسامبر (از ۲۳ تا ۲۹) در سالون ریاست بلدیة دهلی دایر شده بود . درین نمایش کتب قلمی ، فرا مین ، مکانیپ و نایق به السنه مختلف ، پارچه های میناتورهای به معرض نمایش گذاشته شده بود . اگر چه نایک اندازه درین قسم نمایش ظواهر آنقدر زیبایی نمیداشته باشد و اهمیت آن در نفس متون است معذالک میناتور ها ، نقشه ها ، کتب قلمی و اسناد و عکس ها در ظاهر هم زیبا و مقبول بود . آثاریکه درین نمایشگاه به معرض تماشا گذاشته شده بود از نقطه نظر اسناد تاریخی و تعلقات باهمی صنایع مستظرفه بین افغانستان و هند کمال اهمیت داشت و نمونه هائی از قدیم ترین اسناد خطی گرفته نایارچه های جدید در السنه مختلف دیده میشد و اگر از نقطه نظر شرح محتویات مقالات جدا گانه هم دران زمینه نوشته شود تا اندازه زیاد مفید ثابت خواهد شد .

قدیم ترین پارچه های خطی این نمایشگاه پارچه های کتاب معروف بودائی (و نایاپیتکه) (Vinaya Pitaka) است که بر رسم الخط های مختلف سانسکریت از کلسکت پیدا شده و روی پوست درخت نوشته شده است و به قرن ۷-۸ مسیحی تعلق میگیرد . باید خاطر نشان کنم که همین قسم پارچه ها روی همین پوست درخت به همان رسم الخط های سانسکریت و حتی پارچه های همان کتاب در همان موقع (یعنی سال ۱۹۳۱ مسیحی) در نتیجه حفاریات پروفیسر هان از بامیان هم بدست آمده و بعضی پارچه های بامیان و کلسکت را پروفیسر کیمبلون لوی فرانسوی یکجا در یکی از شماره های مجله آسبائی پاریس نشر و مطالعه کرده است و پارچه های بامیان حال در موزه کابل موجود است و نظر به ارتباط موضوع این پارچه ها با بامیان آوری شد .

چند اثر دیگری که اینجا میخواهم به آن اشاره کنم و از وجود آنها در نمایشگاه دهلی یاد آور شوم سه کتاب ذیل است :

(۱) مخزن افغانی : تالیف خواجه نعمت الله هروی این اثر تاریخی فراریکه خوانندگان مطلع اند در اثر خواهش میان هیبت خان بن سلیم خان کاکر نوشته و بنام خان جهان پیر محمد که بر علیه شاه جهان برخاسته بود اهدا شده است . شیوه رسم الخط آن نستعلیق است ولی روش خاصی دارد که معمولاً آنرا نستعلیق هندی گویند .

(۲) خلاصه الانساب : تالیف حافظ رحمت خان این اثر بگونه شجره انساب فیایل افغانی است و در سال ۱۷۷۰ مسیحی تالیف شده است . مولف یکی از رؤسای معروف رو هبله است و در طی جنگی بر علیه شجاع الدوله (اود) در ۱۷۷۴ کشته شده است . این کتاب هم به شیوه نستعلیق تحریر شده و اسلاً به کتابخانه دولتی را میور تعلق دارد .

(۲) احوال ابدالی ، تالیف غلام حسن بلسکرامی . این اثر عبارت از خاطرات مواف است
 میشی بر نهاجمات احمدشاه بابا و جنگ های او بر علیه مرهته . این کتاب در الله آباد در اثر
 خواش و کیتان جوانان سکانت ، تحریر شده است و در ورق آخری آن يك منظومه هندی
 دیده میشود . شیوه رسم الخط آن شکست است و به کتابخانه رامپور تعلق دارد . در میان میناتور ها
 یکی آن میر علم خان فندهاری را نشان میدهد که به سبک مکتب هندی در نیمه اول قرن ۱۷ رسم
 شده است و به موزه تصاویر بارودا تعلق دارد



این بود خلصی از فعالیت ها و مظاهر مورخین و اسناد تاریخی هند در هفته اخیر د سامبر
 که بر معلومات مراجع به تاریخچه تاسیس انجمن حفظ اسناد تاریخی و موسسه حفظ اسناد تاریخی
 هند و نمایشگاه مربوطه آن می افزاید و از روی این مختصر هم معلوم میشود که آثار زیاد و مفید
 برای تاریخ و مورخین مادر موسسه حفظ اسناد هند و سایر کتابخانه های آن مملکت موجود
 است ، راجع به این که در طی کنفرانس کنگره مورخین چه تصمیماتی گرفته شده معلوم
 دقیق عجاتا در دست نیست ولی تاجانی که از رادیو شنیده شده اینقدر معلوم میشود که راجع
 به دستیاب نمودن مزید آثار مربوط به تاریخ و صنایع مستظرفه هند از خارج مخصوصاً
 از مؤسسات اروپائی تصمیماتی گرفته شده و حتی موضوع تبادل اسناد بین هند و سایر کشورها
 هم زیر بحث آمده است .

احمد علی کهزاد

پروفسور شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی